

JEDAN URBAR IZ VREMENA OKO 1400. O IMANJIMA DEVINSKIH I WALSEEOVACA NA KVARNERU

Najjači među vazalima akvilejskih patrijarha na opsežnoj teritoriji, koja se prostire između Furlanske i Kvarnera, bili su u 13. i 14. stoljeću feudanci zvani po Devinu, burgu uz more nedaleko Trsta. Ova je feudalna porodica, po svojoj prilici porijeklom iz Furlanske, imala od akvilejske crkve na Krasu velike feude i gospoštije: Devin, Senožeče i Prem, a pridobila je — nije nam poznato točno kada i kako — i feude akvilejskog patrijarhata uz Kvarnersko Frimorje između Rijeke i Brseča. Godine 1366. podčinili su se Devinski austrijskim Habsburgovcima, pa kad su u muškoj lozi 1399. izumrli, baštinila je njihove opsežne gospoštije i imanja porodica, koja im je bila u rodu, gospođa od Walseea, tako nazvana po zamku Walsee u Švapskoj. Walseeovci su bili, osim za gospoštije na Krasu (Devin, Senožeče, Prem, Gotnik), i gospodari Rijeke, Kastva, Veprinca, Lovrana, Moščenica, Brseča i ostalih tamošnjih manjih naselja, sve dok ih 1466. godine nisu ustupili austrijskim Habsburgovcima.¹⁾ Ili, kako Veprinci kažu u svom statutu: »knezi od Favalič« (tako nazivahu porodicu »von Walsee« u našim krajevima) bili su im gospodari, a »od Favaliča« došli su »pod gospodu Auštrije«.²⁾

Iz izvora nam je dobro poznato, koja su mjesta u Primorju, između Rijeke i Brseča, imali Devinski, odnosno njihovi nasljednici, gospođa od Walseea. Rijeka se, koliko mi je poznato, prvi put spominje u vezi s Devinskima 1300. god., kad je Hugon Devinski dozvolio samostanu Stični u Kranjskoj, da može svake godine tovariti 50 konjskih tovara soli i šest tovara ulja iz njegovog grada Rijeke bez carine i ostalih dažbina.³⁾ U vezi s Devinskima su tri listine iz Kastva i Ve-

1) O Devinskim i Walseeovcima na Kvarneru raspravljaju od novijih autora i citiraju glavnu stariju literaturu: Z. Herkov: Statut grada Rijeke iz godine 1530. (1948.) i F. Hauptmann: Rijeka od rimske Tarsatike do hrvatsko-ugarske nagodbe (1951.). — Literaturi treba dodati raspravu J. Zontara: Kastavščina in njeni statuti do konca 16. stoletja, Zbornik znanstvenih razprav (pravnog fakulteta u Ljubljani) 21 (1945-6).

2) Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalium 4, 211, 212. — M. Jasinski: Zakoni grada Veprinca, Zbornik znanstvenih razprav (pravnog fakulteta u Ljubljani) 5 (1926), 274, 275.

3) Regest, koji je prema originalnoj, nekada u arhivu samostana Stična. sačuvanoj listini priredio P. Puzel (Idiographia... monasterii Sitticensis, rukopis u Državnom arhivu u Ljubljani, str. 45): Hugo vero de Dvino, vel Diwno, seu secundum aliquos Tybein Dominus in Liburnia Civitatis fluminensis ad ora maris Adriatici sitae, concedit, ut de Sancto Vito, suo fluminensi civitate, monasterium possit pro sua necessitate educere, beneficio clitelariorum equorum 50 soumas samiosve salis, et 6 olei, quotannis sine ullo telonio, muta aut vectigali. — Regest i kod F. Schumija: Archiv für Heimatkunde 2, 251.

princa iz 1351. god. To su najstariji poznati dokumenti s podacima o organima unutrašnjeg uređenja u ove dvije općine: o županu (satniku), općini (comawn der gemain) i plovanu. Kastavski župan Volkan, kastavski plovani neki Qualecz (Chwalecz, valjda satnik) i kastavska općina, te veprinački župan Nedel, tamošnji satnik Crazzon Wodopia i veprinačka općina jamče 1351. god. za svog gospodara Rudolfa Devinskog (tekstovi objavljeni prvi put na kraju ove rasprave). Kastav s oznakom utvrđeni grad (veste), Veprinac i Mošćenice s oznakom kastel (chastell) nabrajaju se među devinskim imanjima u testamentu Hugona Devinskog od 24. juna 1374. god.⁴⁾

Ova je zemlja, od Rijeke preko Kastva, Veprinca, Lovrana i Mošćenica pa sve do Brseča, bila patrimonijalna gospoštija gospode od Devina i njihovih nasljednika, gospode od Walseea. U nabrajanim mjestima, uključivo i u gradskoj općini Rijeci, pokušao je Devinski, a poslije njega Walseeovac, urbarijalne i ostale dažbine.⁵⁾ Da je takvih bilo, svjedoče izvori, koji spominju u 14. i 15. stoljeću dac, ubirača ovog (datarius), te ubirača, po svoj prilici, glavne urbarijalne daće, zvane kolekta (collecta, exactor collecte).⁶⁾ Ali nije nam bilo do sada poznato koje su sve od ovih daća, dažbina, desetina i slično sakupljali određeni organi u kvarnerskim gospoštijama za gospodu iz Devina i Walseea. Pojedinosti o tome saznajemo iz urbara devinsko-walseeovskih gospoštija na Kvarneru iz vremena oko 1400., čiji tekst objavljujemo prvi put.

Postojanje nekog urbara za devinsko-walseeovske zemlje na Kvarneru u dosadašnjoj literaturi nije bilo sasvim nepoznato. Spominje ga nekoliko puta — s datumom 1424. — M. Doblinger u svojoj opsežnoj monografiji: *Die Herren von Walsee*, i to po prijepisu Muzejskog arhiva u Linzu;⁷⁾ poslije njega — s datumom oko 1424. — Hans Pirchegger u svom pregledu teritorijalnog razvitka Istre;⁸⁾ a zatim Josip Žontar u svojoj raspravi »Kastavščina in njeni statuti do konca 16. stoletja«.⁹⁾

Original našeg urbara nalazio se nekada među walseeovskim arhivalijama arhiva u zamku Schwertberg, istočno od Linza. Prilikom prodaje ovog arhiva prepisao je za Muzejski arhiv u Linzu 1914. god. tekst urbara V. v. Handel - Mazzetti, a po ovom prijepisu načinio je

4) Listina je u Državnom arhivu (Haus-Hof-und Staatsarchiv) u Beču. — Kratak izvadak kod R. Pichlera: *Il castello di Duino* (1882), 224; loš regist donosi S. Gigante: *Regesti e documenti relativi alle famiglie di Duino e di Walsee*, u časopisu *Fiume* 15/16 (1937-8), 49.

5) A. Fest: *Fiume nel secolo XV*, *Bulletino della Deputazione fiumana di storia patria*, 3 (1913.). — J. Žontar: *Kastavščina in njeni statuti*, 162 dalje. — F. Hauptmann; *Rijeka*, 30.

6) F. Kos: *Iz zgodovine devinskih gospodov*, *Razprave Znanstvenega društva* 1 (1923), 100. — A. Fest: *Fiume nel secolo XV*, 18 — 21.

7) *Archiv für österreichische Geschichte* 95 (1906), 499, n. 1; 521, n. 2; 544, n. 6; 545, n. 8; 547, n. 4.

8) *Überblick über die territoriale Entwicklung Istriens, Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer*, 1/4, (1929), 512, 513.

9) *Kastavščina in njeni statuti*, 162.

prijepis M. Doblinger. Kako original urbara i prijepis Handel-Mazzetta više ne postoje, mogao sam se služiti jedino Doblingerovom, po svem zgledu, brižljivo sastavljenom prijepisu. Arhivalije iz Muzejskog arhiva bile su prenijete u Zemaljski arhiv u Linzu. Saopćenja ljubazno dostavljena iz Zemaljskog arhiva u Linzu (Oberösterreichisches Landesarchiv) 11. dec. 1953. i 22. dec. 1954. god.

Doblingerova kopija našeg urbara ima naslov »Urbar von St. Veit und der Herrschaften am Quarnero, circa 1424.«. Ovaj naslov dodala je tekstu urbara moderna ruka, vjerojatno Doblingerova. U samom tekstu urbara nema nijednog datuma. Pitanje je, da li je datiranje »oko 1424.« točno i da li odgovara sadržaju teksta, s druge strane pak, da li nam sam tekst daje oslonac za njegovo datiranje.

Tekstu našeg urbara priložena je, prema Doblingerovoj kopiji, ceduljica s bilješkama o selima Japnišče, Podgrad i Orehovlje, koja leže južno od Gorice, uz rijeku Vipavu. Ova sela pripadala su gospoštiji devinskoj.¹⁰⁾ Tekst objavljujemo uz ediciju urbara. Prema podatku u prijepisu našeg urbara tekst na ceduljici ispisan je rukom, koja je suvremena ruci glavnog urbarijalnog teksta. Između ostalog kazano je u tekstu na ceduljici, da postoje uz rijeku Vipavu dva seoska imanja, koja je imao »Hanns der Jud«, te ih je »moj pokojni gospodin« podijelio Lobniczeru (II huben, die von Hannsen dem Juden herchomen sint und die mein herr selig dem Lobniczer verlihen hat). Uzgred rečeno ovaj »Hanns der Jud« nije bio nikakav židov, nego je samo imao prezime »jud«, a poznata je ličnost u gradu Gorici u 14. stoljeću. Spominje se dosta često između 1330. i 1371. god.¹¹⁾ Drugo je pitanje tko je uz njega spomenuti Lobniczer.

Mišljenja sam, da se ovaj Lobniczer odnosi na člana plemićke porodice, koja se zvala po zamku i naselju, danas imenovanom Lobming, u dolini gornje Mure kod Knittelfelda u Štajerskoj. U srednjem vijeku ovo se mjesto zvalo Lobnich, Lobing i slično, a od ovoga proizlazi naziv Lobniczer.¹²⁾ Jedan od tih »Lobniczera« imenom Ernst spominje se među najbližim vazalima pretposljednog gospodina Devinskog Hugona VIII., koji je umro kratko vrijeme poslije 11. septembra 1390. god. Hugon VIII. imao je istoimenog sina, ali taj je umro još maloljetan. Tako je njegovom smrću 1399. god. ugasla muška loza Devinskih. Njihova imanja, kako je već kazano, naslijedili su Walseeovci. Ernst Lobinger spominje se kao posrednik i jamac, kad je Hugonu VIII. Devinskom trebalo novaca. Hugon VIII. zove Ernsta čak i svojim bratučedom (vetter) i daje mu 1388. god. u zalog zamak Bekštanj (Finkenstein) u Koruškoj. Spominje ga legatom od 300 guldena i u svom testamentu iz 1390. god. Hugon je u istom testamentu odredio svog šurjaka Rudolfa iz Walseea za tutora svoje djece i predao mu svoja imanja u opskrbu, dok njegova djeca ne odrastu.

10) Srednjeveški urbarji za Slovenijo 3, Urbarji Slovenskega Primorja, 2. del, 208 (1954).

11) F. Kos: Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo 2/3 (1921-3), 9, 10.

12) J. Zahn: Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter, 314.

Među osobama, s kojima se Walseeovac treba u slučaju potrebe posavjetovati, spominje se i Ernst Lobinger. Kako su muška djeca Hugona VIII. umrla još prije punoljetnosti, naslijedio je, prema ranije utanačenim ugovorima, devinska imanja Walseeovac.¹³⁾

»Lobniczer« u našem urbaru slaže se, dakle, s podacima o devinskom vazalu Ernstu Lobingeru. Seoska imanja uz goričku rijeku Vipavu imao je Hanns der Jud, a poslije njega »der Lobniczer«; prvi se spominje još 1371. god., a drugi često puta u vezi s Hugonom VIII. Devinskim sve do 1390., t. j., godine smrti Hugonove, poslije pak, prema meni poznatim izvorima, ne više. Ni među vazalima, ni u okolini nasljednika gospode iz Devina, Walseea, viteza Lobingera nema.¹⁴⁾ Pod »mein herr selig« (moj pokojni gospodin) u bilješci o imanjima uz rijeku Vipavu razumijevam Devinskog Hugona VIII., koji je, kako je kazano, umro kratko vrijeme poslije 11. septembra 1390. god. Terminus post quem za zapis bilješke bila bi, dakle, godina 1390., a sama bilješka bila je, po svoj prilici, napisana neposredno poslije tog datuma. Ovo nam daje oslonac i za datiranje našeg urbara.

Urbarijalni tekst napisan je prema Doblingeru rukom, koja je suvremena ruci spomenute bilješke. Ali i u urbaru se spominje, i to istim riječima, »moj pokojni gospodin« (mein herr selig); o njemu je kazano da je ostavio u Veprincu »gospodi« (der frawn) desetinu od mladine, žita i vina. Mislim da ne griješimo, da je »mein herr selig« i u urbaru, posljednji punoljetni Devinski Hugon VIII.; urbar je dakle napisan poslije njegove smrti 1390. god. Ovo potvrđuje i nagađanje u vezi sa spomenutom bezimenom »gospodom« (fraw) u Veprincu.

Ako se time misli na treću ženu Hugona VIII. Devinskog, Anu iz Viltuša (Wildhaus), koja je svoga muža preživjela, to bi — mislim — moralo biti rečeno drugim riječima, a ne samo oznakom »gospoda«. Sin Hugona VIII. nije bio oženjen, jer je umro prije punoljetnosti i ovdje ne dolazi u obzir.

Spominjanje zagonetne »gospode« u vezi s Veprincem potaknulo me na slijedeće. Austrijski historičar iz 18. vijeka Marian Fidler (1736.—1802.) donosi u svom djelu »Austria sacra« često građu i bilješke, koje je crpio iz pouzdanih, danas izgubljenih ili nepoznatih, izvora. U petoj knjizi svoje »Austria sacra« (1783) na str. 55. donosi noticu, koju je oko 1600. iz neke knjige riječkog kaptola prepisao i provjerio ondašnji riječki notar Hortensius Rastellus de Guardia, a koja glasi: Anno 1405. die 15. mensis Novembris — obiit Domina Betta, soror Divinarii, et sepulta fuit in Cappella S. Georgii Fluminis juxta Altare; et ego Clericus Marcus, qui haec scripsi, Notarius; quae Domina dotavit Capitulum, cappella sanctae Mariae in Veprinaz cum

13) R. Pichler: Il castello di Duino (1882), 222, 227, 228. — G. Kobler: Memorie per la storia della liburnica città di Fiume 2, 21; 3, 241. — F. Kos: Iz zgodovine devinskih gospodov, Razprave Znanstvenega društva 1 (1923), 123. — S. Gigante: Regesti e documenti relativi alle famiglie di Duino e di Walsee, u časopisu »Fiume« 15/16 (1937-8), 16, 56.

14) M. Doblinger: Archiv für österreichische Geschichte 95 (1906), 502 d.

suis bonis liberis etc. (Godine 1405. na dan 15. mjeseca novembra umrla je gospođa Betta, sestra Devinca, a sahranjena je u kapeli sv. Jurja u Rijeci kod oltara; ja klerik Marko, koji sam to pisao, notar; ova gospođa dotirala je kaptol kapelom sv. Marije u Veprincu svojim slobodnim imanjima.¹⁵⁾ O ovoj Beti ili Elizabeti imamo još nekoliko podataka. Listina datirana 13. juna 1412. god., izdana od arhidakona i župnika crkve sv. Marije u Rijeci govori o istom legatu gospođe Bete iz Devina crkvi i kaptolu u Rijeci, o kući u Veprincu, koja stoji uz tamošnju crkvu sv. Marije, o dužnosti da se čitaju mise u ovoj crkvi, kao i u kapeli sv. Jurja crkve sv. Marije u Rijeci, gdje je spomenuta gospođa Beta sahranjena.¹⁶⁾ Izvori iz sredine 16. vijeka spominju vinograd gospođe Bete, sestre Devinca, kao legat riječkom kaptolu.¹⁷⁾

Iako nam iz drugih izvora nije poznato, da bi tko iz porodice Devinskih imao sestru imenom Elizabeta ili Beta, spomenuti izvori potvrđuju postojanje neke Elizabete ili Bete, koja je na neki način morala biti u vezi s Devinskim. Navedene podatke, osobito ukoliko su u vezi s Veprincem, stavljam u vezu s podatkom našeg urbara, koji kaže, da je u Veprincu gospođa dobila od Devinskog desetinu od mladine, žita i vina. »Gospođa« iz urbara bila bi, dakle, Elizabeta ili Beta, sestra Devinca. Prema ovome imali bi i termin poslije koga naš urbar nije mogao biti sastavljen, ne poslije godine 1405., kada je gospođa iz Veprinca, Elizabeta Devinska, umrla.

Naš urbar bi, prema tome, bio sastavljen i napisan između 1390. i 1405. godine, ili zaokruženo kazano oko godine 1400. Iako bi ono o Elizabeti iz Veprinca ostalo samo nagađanje, mislim da je datiranje našeg urbara negdje poslije 1390. godine točno. Promjena gospodara Rijeke i ostalih kvarnerskih imanja, prijelaz, takoreći, na novu dinastiju poslije smrti posljednjeg punoljetnog Devinca Hugona VIII., »mog pokojnog gospodina«, dala je povod sastavljaču našeg urbara da sastavi pregled imanja, koja su imala i faktički su i dobila novog gospodara. Ovim motivom objašnjavam postanak našeg urbarijalnog teksta u godinama, kada su Rijeka i ostala kvarnerska imanja prelazila od Devinskih na Walseeovce. Dakle, nešto slično kao kod zapisa statuta, koji su bili isto često puta zapisani prilikom prijelaza na nove gospodare; na našem području na primjer kastavskog, veprinačkog, mošćeničkog, riječkog. Najstariji dio kastavskog statuta bio je zapisan baš u isto vrijeme kad i naš urbar, t. j. 1400. godine.¹⁸⁾ Zašto je onda datum »oko 1424.«, ili »1424.«, u Doblingerovu prijepisu i kod ostalih autora, koji naš urbar spominju? Treba podvući, da u samom

15) Austria sacra 5, 55. — R. Pichler: Il castello di Duino, 225. — G. Kobler: Memorie per la storia ... Fiume 1, 79, 82, 278; 2, 23; 3, 242.

16) S. Gigante u časopisu »Fiume« 15/16 (1937/38), 67.

17) Kobler: Memorie 2, 23.

18) Prim. M. Jasinski: Kada i na koji način je bio sastavljen Kastavski statut? Zbornik znanstvenih razprav (pravnog fakulteta u Ljubljani) 3 (1923/4), 122 d; Iz istorije Kastavskog statuta, Zbornik znanstvenih razprav 6 (1928), 54. — Z. Herkov: Statut grada Rijeke, 25.

tekstu našeg urbara nema ni jednog datuma. »Oko 1424.« datiran je prijepis našeg urbara u arhivu u Linzu, ali taj datum se nalazi van samog urbarijalnog teksta, u zaglavlju Doblingerove kopije, napisanom na modernom njemačkom jeziku (vidi gore), a bio je dodan tekstu po svoj prilici prema nagađanju samog Doblingerera. Stvarni sadržaj urbarijalnog teksta i ceduljice o devinskim imanjima uz rijeku Vipavu govori protiv datiranja »oko 1424« ili »1424.«

Naš urbar, iako po opsegu nevelik, prvi je i jedini poznati u urbarijalnom obliku sastavljeni pregled o devinsko-walseeovskim imanjima uz Kvarnersko Primorje između Rijeke i Brseča.

Popis je porazdijeljen prema općinama i gradovima: grad i općina Rijeka (Sant Veit in der stat), Kastav (Chestaw¹⁹), Veprinac (Veprinez), Lovran (Lauran), Mošćenice (Moschanitz) i Brseč (Berschetz).

U Rijeci ili Sv. Vidu urbar spominje kapetana ili poglavara (hauptman). Iz drugih izvora poznate su nam dužnosti i prava riječkog kapetana (capitaneus). Kapetan je u gradu i riječkoj zemlji bio predstavnik feudalnog gospodara i imao je svoje sjedište u riječkom burgu.¹⁹⁾ Za izdržavanje kapetana te tamošnjih vitezova, stražara i ostalih, imao je prihode »za stražu u burgu« (purkchut). Naš urbar spominje s tim u vezi dva mlina na Rječini (zwo mül an dem Flawn); t. j. prihodima od tih mlinova izdržavale su se straže u riječkom burgu. Mlinovi na Rječini spominju se u 15. stoljeću i inače.²⁰⁾

U svakom gradu ili općini imao je feudalni gospodin stanoviti broj kućnih gospodara (wirt), koji su mu bili dužni davati propisane daće i dažbine, bilo u prirodi (natura), bilo u novcu. Karakteristično je za naš urbar, da ne nabroja pojedine kućne gospodare po broju, nego samo visinu daća u pojedinim mjestima. Gospodarska jedinica, od koje se daće i dažbine daju, je jednc cijelo ognjište (gancze feuerstat). Cijelo ognjište odgovara po analogiji jednom cijelom seljačkom imanju ili jednoj hubi, koje spominju, na primjer, urbari devinskih i walseeovskih gospoštija na Krasu. Pola ognjišta bilo bi pola huba.

U Rijeci su davali udovci (witber) i udovice (witbe) pola iznosa daće, određene na Đurđev dan za pojedinog gospodara. Taj i takav podatak o udovcima i udovicama nisam našao ni u jednom urbaru devinskih i walseeovskih imanja na Krasu.

Daće je sakupljao za taj posao određeni funkcionar feudalnog gospodina, a spominju ga riječki izvori iz prve polovine 15. stoljeća (exactor collecte magnifici domini).²¹⁾ Za svoj posao imao je sakupljač određene prihode. Kad je u Rijeci i Kastvu na Miholjevo sakupljao od svakog gospodara 5 odnosno 6 šilinga i 6 veronskih novaca (perner), a u Kastvu na Đurđev dan 9 šilinga i 8 veronskih novaca, pripali su veronski novci sakupljaču.

19) Fest: Fiume nel secolo XV, Bulletino della Deputazione fiumana di storia patria 3 (1913), 15, 19. — Z. Herkov: Statut grada Rijeke, 47.

20) 1470 juli 25: weg als man get zu den mülen auf dem Pflaum (Kobler: Memorie 3, 25).

21) Fest, Fiume nel secolo XV, 18.

Od upravnih funkcionara urbar kod Kastva navodi, da imaju tamo dvanaest »müttel« (haben 12 müttel). Doblinger, koji u svojoj citiranoj raspravi nekoliko puta spominje naš urbar, ima mjesto »müttel« riječ »büttel«. Mislim da je ovo drugo točnije. Büttel (latinski bidellus) znači zakletvom vezanog sudskog funkcionara, koji može sudsku raspravu najavljavati i na nju pozivati, koji može uzimati u zalog, uopće zapovijedati i zabranjivati. Kako je Kastav imao dva suca (Kastavski statut: dva suca od leta imata oblast činiti sentencie po zakone s pravdu), koji sude samo ako imaju uza se redovne članove savjeta, savjetnike (imejući k sebe tih svetniki ordinarih), a tih je bilo deset, mišljenja sam, da se onih 12 sudskih funkcionara zvanih »büttel« odnosi na dva suca i deset članova savjeta, koji svi imaju u Kastvu posla kod suda.²²⁾

Od pojedinih daća treba spomenuti na prvom mjestu opću urbarijalnu daću. Za nju navode drugi izvori oznaku »collecta domini« ili »collecta marcharum«.²³⁾ Davala se u nekoliko određenih termina. Na Đurđev dan (24. aprila, Sant Jörgen tag) davali su u Rijeci, Kastvu, Veprincu i Mošćenicama ovu daću u novcu: svaki gospodar u Rijeci po 14 šilinga, u Kastvu 9 šilinga i 8 veronskih novaca, u Veprincu 6 šilinga, u Mošćenicama 8 šilinga. Rječani su, dakle, plaćali u novcu više od onih u Kastvu, Veprincu i Mošćenicama, a to, po svoj prilici, zbog toga što od općeg urbarijalnog poreza nisu davali ništa »in natura«, kako je to bio slučaj u više manje ruralnim naseljima, u Kastvu, Veprincu i Mošćenicama. Rijeka nije bila ruralno naselje, pa nije davala urbarijalnu daću u robi.

Na Miholjevo (29. septembar, sant Michelsrecht, sant Michelstag) davao je u Rijeci svaki gospodar 5 šilinga i 6 veronskih novaca, u Kastvu 6 šilinga i 6 veronskih novaca, u Veprincu 7 šilinga, a u Mošćenicama 6 šilinga. Na Martinovo (11. novembar, sant Mertentag) davao je u Brseču svaki 4 šilinga.

Ove su daće u novcu bile primarno, nema sumnje, daće »in natura«, a vremenom su bile promijenjene u novčane.

Na iste dane, a osim toga i o mesopustu, bile su dužne naše kvarnerske općine (osim Rijeke) plaćati i zajedničke danke, to jest, nije svaki gospodar dao svoj, nego općina kao cjelina dala je zajednički danak. Ali i ovaj, ili je već promijenjen u novac, ili je kazano koliko može svaka općina umjesto »in natura« davati u novcu.

Ovaj zajednički danak spominju kastavski i veprinački statuti; veprinački kao danak, koji se »od kuntradi« davao gospodaru, a »za to imamo slobod pustiti past i seć v našoj kuntrade vsakoga zvanjskoga človika«. Dakle, danak gospodaru zemlje za pravo uživanja i

22) Kastavski statut, izd. F. Rački u Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalium 4, 185, 186, 195 (1585: dva suca i deset imenom navedenih »svetnika«). — J. Žontar: Kastavščina in njeni statuti, 175. — M. Jasinski: Zakoni grada Veprinca 25, n. 9.

23) Monumenti di storia fiumana, II, Libri del cancelliere, vol. 1, parte prima, ed S. Gigante (1912), 33. — Fest, Fiume nel secolo XV, 20. — Z. Herkov: Statut grada Rijeke, 115.

raspolaganja zajedničkim pašnjacima i šumama u pojedinim općinama. Kako gospodar zemlje, po svoj prilici, ne bi bio kadar pravedno porazdijeliti ovaj danak na pojedine gospodare, određeno je plaćanje općini kao cjelini, i to u stanovite termine. U našem su urbaru to Miholjevo, Martinovo i mesopust. Prema njemačkom prijevodu kastavskog statuta iz 1569. god. plaćao se ovaj zajednički danak između Miholjevog i Martinova, po originalnom hrvatskom tekstu kastavskog statuta dava se »u nedelju za Martinju«. ²⁴⁾ Rijeka kao neruralna općina nije davala danka za pravo uživanja zajedničkih pašnjaka i šuma.

O Miholjevu davali su u Kastvu i Veprincu svi zajedno umjesto jedne svinje (swein), funte voska (wax) i funte papra (stup, pheffer) jednu marku i 40 šilinga, u Mošćenicama pak umjesto jednog goveda (rind), funte voska i funte papra zajedno jednu marku i 60 šilinga; u Veprincu osim toga 30 stara zobi (haber) i 4 mlade životinje (jung vrissching), što je moglo biti prase, janje ili kozlić, a u Mošćenicama tri kozlića ili janjeta (lemper).

O mesopustu (vasnacht) davali su u Kastvu i Veprincu ukupno jednu marku i 40 šilinga te tri kozlića; u Lovranu, Mošćenicama i Brseču jedno govedo ili umjesto toga jednu marku šilinga. Isto su davali o Martinovu u Lovranu i Brseču.

Osim urbarijalnih daća i dažbina navodi naš urbar i opći porez ili »štivru« (stewer), čiju je visinu određivao feudalni gospodin. U Rijeci, Kastvu, Veprincu i Mošćenicama davao se porez prema milosti gospodinovoj (nach des hern genaden), u Lovranu u skupnom iznosu od 28 maraka šilinga, u Brseču pak u iznosu od 20 maraka šilinga. ²⁵⁾

Od potrošnih artikala plaćao se u Rijeci dac (datz) od mesa (fleisch) i kruha (prot). Naš urbar ne kaže koliko je taj iznosio, ali izgleda da se davalo jednu četrdesetinu od vrijednosti robe. ²⁶⁾ Dac, koji su Devinski ubirali u Rijeci, morao je biti prema iznosu prilično velik; 1304. god. tražio je Hugon Devinski od Mlečana zajam od 8000 libara, a nudio za to dac, koji je ubirao u Rijeci. ²⁷⁾

Frihoda od carine (maut) bilo je u Rijeci, Kastvu i Veprincu; od suda (gericht) pak u Rijeci, Kastvu, Veprincu i Mošćenicama, dakle u općinama, koje su prema statutima imale svoju samostalnu sudsku upravu.

24) Monumenta hist.-iuridica Slavorum meridionalium 4, 181, 216. R. Strohal: Statut veprinački, Mjesečnik pravničkog društva u Zagrebu 36 (1910); M. Jasinski: Zakoni grada Veprinca, 22, 44; J. Žontar: Kastavščina in njeni statuti, 155. 201.

25) U Kastvu 1585.: »štivra« (Mon. hist.-iur. Slav. mer. 4, 196). U mošćeničkom statutu: štivra (izdao K. Kadlec: Mošćeničsky statut, Rozpravy české akademie, třída I, číslo 53, 1914).

26) Fest: Fiume nel secolo XV, 21. Toliko je iznosio i dac za robu uvoženú u štičansku luku kod Devina i tamo prodanu. (Srednjeveški urbarji za Slovenijo 3, Urbarji Slovenskega Primorja 2, drugi del, 207). — Dac (datium) i ubirač daća (dattarius) i u riječkom statutu iz 1530. god. (Z. Herkov: Statut grada Rijeke, 331, 336, 354: — datium vini ad minutum et malvasiae, 355 — datium squari, in littore maris, 356, 363, 374, 463).

27) Monumenta spectantia hist. Slavorum meridionalium, 3 (Acta Veneta 3, ed. Š. Ljubić, 437, 438).

Desetina (zehent) je dažbina, koja se prvobitno davala crkvi. U doba, kad je sastavljen naš urbar, bila je većim dijelom već u rukama svjetskih feudalaca. Davala se od žita (traid), vina (wein), mladunčadi (iugent, što su odojci, janjci i kozlići). Desetinu spominju statuti riječki, kastavski, veprinački i mošćenički.²⁸⁾

Vinograde je imao feudalni gospodin u Kastvu (dva), Lovranu (jedan) i Mošćenicama (jedan). U Veprincu davao je svaki gospodar tri kadnjića (kednicz) vina, u Brseču pak svatko koji je imao vinograd jedan »mut« vina. U Lovranu bio je svaki gospodar dužan davati dva starića kestenja (chesten), a od svakoga hleva (stant) služio se po jedan sir (ches). Daće se u Brseču razlikuju donekle od daća u ostalim općinama. Onaj koji je u Brseču imao deset ili više »vrisschinga« (odojci, janjad, kozlići), davao je po jednog s jednim janjetom, ili mjesto toga 40 šilinga; tko pak »vrisschinga« nije imao, dao bi na Đurđev dan 15 šilinga. Tko je u Brseču imao jednog ili dva vola, davao bi po jedan mut pšenice i zobi, a tko nije imao vola davao bi po dva starića pšenice i zobi.

U Brseču urbar navodi kao prihod »vell«, što znači novčanu globu. Izvadak iz inače nesačuvanog kastavskog urbara iz 1498. god. spominje u Kastvu, Veprincu i Mošćenicama globu pod oznakom »peen vnd väll«, koja je razmjerno prema visini pripadala gospodaru zemlje, odnosno općini ili sucu i tužiocu.²⁹⁾

Na kraju još dvije-tri o novcu i mjerama.

Naš urbar računa u markama (mark), šilingima i veronskim novcima (perner, od njemačke oznake Bern za Veronu). Za marku su računali oko 1400. god. 160 šilinga, na jedan šiling pak po 12 veronskih novaca.

Žito (pšenica, zob) i kesten mjerili su na mute (mut, modius) i stariće (sterl). Vosak i papar računali su na funte. Vino su mjerili u Veprincu po mjeri u urbaru zvanoj kednicz, što je isto što cadagnus u senjskom statutu iz 1388. god., cagnitius u najstarijoj sačuvanoj riječkoj kancelarijskoj knjizi iz prve polovine i sredine 15. stoljeća i u riječkom statutu iz 1530. god., ili isto što kanjić kao mjera za vino u trsatskom urbaru iz 1653. god., napisanom na hrvatskom jeziku.³⁰⁾

28) Monumenta historico - iuridica Slavorum meridionalium 4, 181, 214. — Kadlec: Mošćenický statut, 35. — Z. Herkov: Statut grada Rijeke 115, 216, 425. — Köbler: Memorie per la storia . . . Fiume 2, 65. — Fest: Fiume nel secolo XV, 22. — Žontar: Kastavščina in njeni statuti, 156, 201.

29) Žontar: Kastavščina in njeni statuti, 163-164, 202 (njemački prijevod kastavskog statuta: peenfallung), 217.

30) Senjski statut 1388. (Arhiv za povjesnicu jugoslavensku 3, 1854, 162). — Fest: Fiume nel secolo XV, 22. — Z. Herkov: Statut grada Rijeke, 289, 337, 499, 590. — Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalium 5, 161.

1. 1351, septembar 24. Kastav.

Rudolf iz Devina izjavljuje za sebe i svoje nasljednike, da se obavezao u službu goričko-tirolskih grofova Majnharda i Henrika i njihovih nasljednika. Za to im je dao, kao jamce, svoje ljude župana Wolkana, plovana, Chwaleca i općinu Kastavsku, kao i župana Nedela, satnika Crazzona i općinu Veprinačku, a ovi dali su grofovima o tome svoja pisma te obećali vjernost. Ako bi s grofovima Goričkim ili njihovim nasljednicima kadgod raskinuo, ili bez razloga odustao od službe, nisu mu spomenute općine više dužne biti podložne i neka ubuduće služe Goričkim i njihovim nasljednicima onako, kako su služile njemu i njegovim prethodnicima. Ako bi ostao bez nasljednika, neka služe sa cjelokupnim njegovim imanjem grofovima Goričkim i njihovim nasljednicima jednako kako su služile njemu. Ono, na što je upućena njegova žena i majka, neka u potpunosti služi Goričkim, a to su sela Narin, Skalnica i Sušica, 8 imanja (huba) u Preložama, 7 imanja u Hrastju, jedno imanje u Podstenju i jedno u Baču. Ako bi po njegovoj smrti njegova sestra ostala bez miraza, neka joj miraz daju od njegovog imanja. Slijede daljnje obaveze Rudolfa Devinskog prema grofovima Goričkim.

Listinu je pečatio Rudolf Devinski svojim pečatom.

Ich Ruodolff von Dywein¹⁾ vergich fur mich vnd fur mein erbn mit disem offnem brieff, daz ich mich mit leib vnd mit guot als von recht meinen genedign herren graff Mainhart²⁾ vnd graff Heinrich³⁾ von Goercz vnd Tyrol vnd ier payder erbn ze vnderthenigem dienst verpunft vnd gesworn han, daz ich vnd mein erbn von in vnd von iern erbn ewichleich mit getreuwm dienst nimer schayd vnd in gehorsam sein als von recht meinen herren. Vnd han in zu mier darvmb ze purgn versaczt mein erber leut Wolkan den suppan vnd den pleban vnd auch den Chwalecz vnd allez camaun ze Chestaw, vnd Nedel den suppan vnd Crazzon Wodopia den schepher ze Velprincz vnd daz camaun daselbs, die in darvmb ier prieff gebn habnt⁴⁾ vnd in mit iren trewn verhaizzen habnt an aydes stat. Wer daz ich an meinen vorgenantn herren imer prech oder an iren erbn, des gott enwell, oder mich mit dienst an chaine sachn von in zueg, so sulln die vrogenantn zway camaun mier noch meinen erbn fürbaz nimermer gewertig sein, vnd sulln dienen fürbaz den vrogenantn meinen herren von Goercz vnd iren erbn mit meinem guotn willn vnd in aller der weis als si mier vnd meinen vordern gedient habnt, vnd sol sev daran nicht irren mit wortn noch mit werchen. Vnd ob daz wer, des gott enwell, ob mein an erbn nicht wer, daz sev mit aller meiner hab niemand wartend sein, wem meinen vrogenantn herren vnd iren erbn, in aller der weis als si mier gedient habnt, die ich liezz si stünd oder wer ledichk, die sol in verualln vnd ledichk sein. Denne auf wev mein

1) Rudolf iz Devina, spominje se u izvorima između 1296. i 1359.

2) Gorički grof Majnhard, u. 1385.

3) Gorički grof Henrik, u. 1363.

4) Listine objavljene pod brojem 2 i 3.

liebev wirtin vnd muter geweist ist, daz sol ier dienen genczleich; daz ist dacz Nerein ein dorff,⁵⁾ dacz Scalnicz ein dorff⁶⁾ vnd ze Dürnpach ein dorff⁷⁾ vnd dacz Prelosach⁸⁾ acht huobn vnd dacz Aychholcz⁹⁾ sibn huobn, ze Postenach¹⁰⁾ ein huob vnd ze Wetsch¹¹⁾ ein huob. Auch sulln mein genedig herren vnd ier erbn, ob mein lieb swester¹²⁾ nach meinem tod vmberatn belibn, beratn vnd bestatn von meiner hab, daz sev sein nach iren genadn, frum vnd ere habn. Vnd wer daz die vrogenantn mein herren oder ier erbn icht pürg, leut oder güt, daz ich oder mein vordern versaczt hietn, in ier gewalt pringn machtn, da sulln sev nicht anders auf habn, den den sacz, da ez denselbn vmb gestandn hat. Von wanne ich oder mein erbn dev vrogenantn mein herren oder ier erbn mit demselbn guot ermantn, da ez vmb stet, daz sev danne inne habnt, so sullnt sev vns ez darvmb ze losen gebn an allew widerred. Wer auch ob ich oder mein erbn vmb gült vor meinen vrogenantn herren bechlagt würde, wes wier inlangen stueden, da sulln wier ein recht vmb leydn von im, wes wier aber anlangn wern, daz sull wier richtn, wann ez die oftgenantn mein herren mit vns schaffent. Tet wier des nicht, stuend mier oder meinen erbn chain chrieg dauon auf, des sint mier vnd meinen erbn di vrogenantn mein herren noch ier erbn (f. 7') nicht gepundn zu ze legn noch ze helffn. Ich sol auch noch mein erbn chainen chrieg an hebn an der vrogenantn meiner herren vnd ir erbn ratt vnd willn. Vnd ob mich oder mein erbn iemand mit chrieg angriffe, daz sol ich oder mein erbn nicht andn, ich pring ez oder mein erbn er an die oftgenantn mein herren oder ier erbn. So sulln die vrogenantn mein herren vnd ier erbn mich vnd mein erbn genedichleich bedenchn. Vnd sol ich vnd mein erbn in getreulich dienen mit leib vnd mit gut, als hie vorgeschribn stet, ze behaltn aller der gelubde vnd recht, die mein vordern iren vordern getan habnt, daz die damit gepezzert sein vnd nicht abgenommen. Vnd daz in daz allez stet vnd vnuerbrochn behaltn beleib, des gib ich in Ruodolf von Dywein disen meinen offnen brieff, mit meinem angebrachtin insigel versigeltn zu einem vrchund der warheit. Der gebn ist ze Chestauw, do nach Christes gepurd ergangn warn tausent dreuhundert jar darnach in dem ain vnd fümfczigistm jare, des nachstn samcztags vor sand Michels tag.

Diplomatar der Grafen von Görz, rukopis na papiru, većim dijelom iz 14 stoljeća, fol. 7 i 7', u Državnom arhivu (Archivio di stato) u Trstu.

5) Narin, kod Pivke (Št. Petra na Krasu).

6) Skalnica, kod Klane sjev. od Kastva.

7) Sušica (Stara i Nova), kod Košane u Notranjskoj.

8) Prelože, u Brkinima, zapadno od Prema.

9) Hrastje, kod Pivke.

10) Podstenje, kod Prema.

11) Bač, kod Knežaka u Notranjskoj.

12) U izvorima spominje se sestra Rudolfa Devinskog imenom Gerka.

2. 1351, septembar 24. Kastav.

Župan Volkan, plovnik, Qualecz i općina Kastavska jamče za svog gospodara Rudolfa iz Devina i njegove nasljednike prema grofovima Goričko-tirolskim Majnhardu i Henriku i njihovim nasljednicima. Ako bi Devinski ili njegovi nasljednici prekršio obećanje dato Goričkim i njihovim nasljednicima, kako stoji u danom im pismu, ili ako bi Devinski odustao od službe, obećaje Kastavska općina služiti vječno Goričkim i njihovim nasljednicima, jednako kako je služila Devinskoj gospoštiji, a od službe ovoj je razriješena. Ako bi Gorički zbog toga imali kakvu štetu, ona će biti na teret svega što Kastavska općina ima ili bi pridobila. Ako bi Rudolf Devinski umro bez nasljednika, moraju biti na službi Goričkim i njihovim nasljednicima, a od njegovog (Devinskog) imanja dužni su dati opskrbu njegovoj sestri, a njegovoj ženi i majci ostaviti sela, kako to stoji u pismima izmijenjenim između njih.

Listinu su pečatili: Rudolf iz Devina i svojim pritisnutim pečatom općina Kastavska.

Ich Volkan suppan vnd ich plosan vnd auch ich Qualecz vnd alles comawn der gemain cze Kestaw veriehn offenbar an disem brieff, das wir willig purgn (f. 76) wordn sein vnsers liebn herren herren Rudolfs von Diwein¹⁾ vnd seiner erbn hincz vnserm gnadigen herren graff Meinhart²⁾ vnd graf Heinrich³⁾ cze Görzcz vnd ze Tyrol vnd ir bayder erbn. Wer das vnser vorgeante herre von Dywein oder sein erbn der egenantn vnsern gnadign herren graff Meynhart vnd graf Heinrich oder ir erbn, des gott enwell, der gelubde dchains vberfuren oder prechen, die er in verhaissen vnd gesworen hat, als sein brieff sagent,⁴⁾ die er den vorgeantn vnsern gnädign herren vnd iren erbn gebn hat, oder sich mit dinst von im czüg, so gelob wir bey vnsern trewn an aydes stat als getrew purgen mit dem comawn cze Chestaw vnd mit alle dew vnd darczu gehort, lewt vnd gut furpas ewicleich cze dienen vnd cze warten den egeschribnen vnsern gnadigen herren vnd iren erbn mit allen den rechten vnd dinsten, die wir pilleich tun sullen vnd als wir vnsrer herschaft von Dywein gedient habn, vnd sullen derselbn vnsrer herschaft von Dywein furpazz dchains dinstes gepunden sein. Vberfuren wir das, swelhn schaden des vnser vorgeante herren⁵⁾ nämen, den ir ains bey seinen gnaden gesagn magt an geuerde, den sullen seu habn auf vns vnd auf alle dew vnd wir habn adder noch gewinnen. Wer auch, das got enwell, das her Rudolf von Dywein an erbn sturb, so sullen wir mit anderer seiner hab niemand wartund sein dann den vorgeantn herren vnd iren

1) Rudolf iz Devina, spominje se u izvorima između 1296. i 1359.

2) Gorički grof Majnhard, u. 1385.

3) Gorički grof Henrik, u. 1363.

4) Listina pod brojem 1.

5) Veprinačka listina dodaje na ovom mjestu »von Görzcz vnd ir erbn«.

erbn. Vnd sullen seinew swestern dauon beraten werden⁶⁾ vnsrer liebew vraw sein muter bey den dorfern beleybn, als ir payder prief sagent, die seu gen einander gebn habnt.⁴⁾ Vnd das in das also stet vnd vnuerbrochen bleybe, gebn wir in disen offm brief, versigelt mit vnsers liebn herren hern Rudolfs von Dywein vnd mit vnsers comawns cze Chestaw angedructen insigel, versigelt czu einer vrchund der warheit. Der gebn ist cze Chestaw noch Christes gepurd tausent drewhundert jar darnach in dem ain vnd funfczigistn jar, des samztags vor sand Michels tag.

Registraturbuch der Grafen von Görz, rukopis na papiru, 14. i 15. stoljeće, signatura W 594, fol. 75' i 76, u Državnom arhivu (Haus-Hof - und Staatsarchiv) u Beču.

3. 1351, septembar 24. Kastav.

Župan Nedel u Veprincu, satnik Crazzon Wodopia i općina Veprinačka jamče za svog gospodara Rudolfa iz Devina i njegove nasljednike prema grofovima Goričko-tirolskim Majnhardu i Henriku i njihovim nasljednicima.

Sadržaj listine skoro je isti kao kastavske od istog datuma.

Listinu su pečatili Rudolf Devinski i Veprinačka općina pritisnutim pečatom Kastavske općine, jer nije imala svoga.

Ich Nedel suppan ze Walterpucz vnd ich Crazzon Wodopia der sceph vnd allez comawn dōselbs der gemayn ze Walterpucz veriehen offenbar mit disem brief, daz . . . vnd (f. 76') das in das also stet vnd vnczerbrochen beleib, gebn wir in disen offen brief, versigelt mit vnsers liebn herren hern Rudolfs von Dywein vnd mit des comawns ze Chestaw angedructen insigel, die das durch vnsern willn an disem brief gelegt habn, wand wir aygen insigel nicht gehabt habn. Der gebn ist cze Chestaw M^o CCC^o LI°, des nachsten samztages vor sand Michels tag.

Registraturbuch der Grafen von Görz, rukopis na papiru, 14. i 15. stoljeće, signatura W 594, fol. 76 i 76', u Državnom arhivu (Haus-Hof-und Staatsarchiv) u Beču.

4. Urbar iz vremena oko 1400.

Item^{a)} dacz Sant Veit in der stat^{b)} sint ain iar mer wirt denn daz ander. Und yder wirt, der ain gancze veuerstat hat, geit zu sant Jörgen tag^{b)} 14 s, und yeder witber oder witbe geit 7s.^{2a)}

6) V. napomenu 12 kod listine broj 1.

a) f. 1.

1) Rijeka.

2) Jurjevo, 24 aprila.

Item sant Michelsrecht³⁾ geit yeder wirt und witber 5 s und 6 perner. Dieselben perner gevallen den, die daselb gelt abnement.

Item stewer nach des hern genaden.

Item datz von fleisch und von prot darnach und dacz iar trägt.

Item die maut auch nach dem iar.

Zehent.^{b)} Item traid. Item wein. Item iugent.

Item zwo müł an dem Plawn⁴⁾ hat der haubtman zu seiner purk-
chuot.

Item daz gericht.

Chestaw^{c) 5)}

Item daselbs zu Chestaw geit yeder wirt, der ain ganze vuerstat hat 9 s zu sant Jorgen tag²⁾ und 8 perner. Dieselben perner gehören den, die si abnement.

Item zu sant Michelstag³⁾ geit yde vuerstat und auch witber und witbe 6 s und 6 perner. Dieselben perner nement auch die, die daselb gelt inpringent.

Item aber zu sant Michelstag³⁾ geben si all miteinander 1 mark und 40 s fur 1 swein, fur 1 phunt wax and fur 1 phunt stup.

Item haben 12 mützel.

Item ze wasnacht dynt sy all miteinander 1 mark und 40 s und 3 chicz.

Item stewer nach des herrn gnaden.

Item maut.

Item zehent von iugent.

Item von traid.

Item von wein.

Nota die zwen weingarten von dem der entrunnen ist.

Item^{d)} daz gericht.

Veprinez^{e) 6)}

Item zu sand Jorgen tag²⁾ geit yder wirt 6 s, der ein ganze vuerstat hat.

Item zu sand Michelstag³⁾ geit auch yder wirt 7 s.

Item zu sand Michelstag³⁾ gebent si auch all miteinander für ayn swein, fur 1 phunt wax und fur 1 phunt pheffer 1 mark und 40 s.

Item habern 30 sterl b.

Item 4 iung vrissching.

Item yder wirt 3 kednicz wein.

Item ze wasnacht 1 rind oder 1 mark s.

b) f. 1'. Folij 2 u prijepisu nije označen; po svoj prilici bio je u originalu neizpisan. Isto vrijedi za folije 3, 3', 6 i 8'. c) f. 2'. d) f. 4. e) f. 4'.

3) Miholjevo, 29. septembra.

4) Rječina.

5) Kastav.

6) Veprinac.

Item 3 chicz.
Item^{f)} stewer nach des herrn gnaden.
Item maut.
Zehent von jugent, von traid und von wein hat mein herr selig
gelassen der frawn.
Item gericht.

Lauran^{g)}

Item ze sant Mertentag^{g)} dynent si all miteinander 1 rind oder
1 mark s.
Item ze vasnacht 1 rind oder 1 mark s.
Item stewer haben si all weggeben 28 mark s.
Item von ydem stant 1 ches, ist ain iar mer den daz ander.
Item zehent von iugent.
Item zehent von traid.
Item zehent von wein.
Item dasebs^{h)} hat mein herr einen weingarten.
Item yder wirt geit 2 sterel chesten.

Moschanitz^{i) j)}

Item zu sant Görgentag^{g)} geit yder wirt, der ain gancze veuerstat
hat 8 s; ist ain iar mer, daz ander min.
Item zu sand Michelstag^{g)} geit auch yder wirt, der ein gancze
veuerstat hat 6 s.
Item zu sant Michelstag^{g)} gebent si all miteinander für ein swein,
für 1 rind, für 1 phunt wax, für 1 stupp, 1 mark und 60 s.
Item zu sant Michelstag^{g)} 3 chicz oder lempfer.
Item ze vasnacht 1 rind over 1 mark s.
Item steuer nach des herrn gnaden.
Item daselbs hat mein herr 1 weingarten, den hat mein herr ain-
ner fraw, genant Dreaga der pfarrerinn, also das sy ir bayd sun gen
Moschenicz under meinen herrn secz ze dinst.
Zehent.^{j)}
Item von iugent.
Item von traid.
Item von wein.
Item daz gericht.

Berschetz^{k) 10)}

Item welcher 10 oder mer vrissching hat, der geyt ainen vris-
sching mit ainem lamp, oder aber 40 s dafür; welcher aber nicht vris-
sching hat, der geit 15 s Georii.

f) f. 5. g) f. 5'. h) Tako u prijepis. i) f. 6'. j) f. 7. k) f. 7'.

7) Lovran.

8) Martinovo: 11. novembra.

9) Mošćenice.

10) Brseč.

Item zu sant Mertentag⁸⁾ geit yder 4 s.
 Item auch dynt si all miteinander ain rind oder 1 mark s.
 Item zu vasnacht ain rind oder 1 mark s.
 Item stewer 20 mark s.
 Item wer weingarten hat, der geit 1 mut wein.
 Item wer zwen ochsen hat, der geit 1 mut waicz und 1 mut habern.
 Item^{d)} welh ainen ochsen hat, der geit 1 mut waicz und 1 mut habern.
 Item welh aber nicht ochsen hat, der geit 2 sterel waicz und 2 sterel habern.
 Item zehent von iugent.
 Item vell.

Opczach^{m) 11)}

Item Gwerra 10 ayr. Item waicz 2 mecz. Item habern 2 mecz, hun 2.
 Itemⁿ⁾ daselbs an der Wippach¹²⁾ sint noch 2 huben, die von Hannsen dem Iuden¹³⁾ herchomen sint und die mein herr selig dem Lobniczer¹⁴⁾ verlihen hat.
 Item Mathe hat eine und dint davon zu ostern 25 ayr. Item zu sand Michelstag³⁾ waicz 4 mecz. Item habern 4 mecz Gorczer maz¹⁵⁾ und 2 huner.
 Item Luka zu ostern 10 ayr. Item zu sand Michelstage³⁾ waicz 2 mecz. Item habern 2 mecz. Item hun 1.

Podgred¹⁶⁾

Martin zu ostern 10 ayr. Item waicz 3 mecz. Item habern 3 mecz, hun 2.

Orecholach¹⁷⁾

Item Simon 10 ayr. Item waicz 3 ster. Item habern 3 ster, hun 2.

1) f. 8. m (f. a. n) f. b.

11) Japnišče, na jugu od Gorice. — Tekst od »Opczach« dalje na priloženoj ceduljici (v. gore str. 5).

12) Rijeka Vipava u Goričkoj.

13) O Hansu der Iud gore na na strani 5.

14) O Lobniczeru gore na strani 5.

15) Gorička mjera.

16) Podgrad kod Mirna, na jugu od Gorice.

17) Orehovlje kod Mirna, na jugu od Gorice.

SUMMARY

An Urbarium from the year 1400

The Author treats the text of the Urbarium which was in force during the fourteenth and fifteenth century on the landed-properties which extended along the Kvarner district between Rijeka and Brseč and were in possession of the feudal families Devin and Walsee respectively.

The subject-matter has been transcribed from the text being now in possession of the Oberösterreichisches Landesarchiv — Linz (Austria). The author asserts that this Urbarium was drawn up between 1390 and 1405., at the time when the said landed-properties were inherited by the House of Walsee from the previous feudal landlords, the family of Devin whose spear-side extincted in 1399 which event very likely led to the conception of the Urbarium in question.

In order to further straghten his allegation as to afore-stated dates, viz., whether the years 1390 and 1405., or briefly 1400 might be in question, the author, among other things, brings forward an incontrovertible fact according which the original itself touches upon a certain »Lobniczer« and a »lady« to whom a legacy of a tenth was bequeathed at Veprinac. In this connection he further asserts that this »lady« was a certain Elisabeth or briefly Beta who passed away on the 15th November 1405 and was burried in the church of St. Mary at Rijeka. Beside many landed-properties which she bestowed on the Rijeka Captol she also dedicated a chapel to St. Mary at Veprinac. As to »Lobniczer« he was the vassal Ernst Lobinger, being in service of the penultimate feudal lord Hugo VIII of Devin, and whose name had been mentioned on several occasions until 1390.

The contents of the Urbarium is arranged according to the following Communes and towns:
Rijeka, Kastav, Veprinac, Lovran, Mošćenice and Brseč. As to the city of Rijeka (Sant Veit) there is a mention in respect of a certain captain (hauptman) who had an income from two water-mills which were situated on Rječina (Plawn). According to the same source it

is stated that in several of the mentioned Communes and towns the feudal landlords kept in the service house-keepers (wirt) who were responsible for payment taxes and rates from every home-stead (feuerstat). Further, it used to be customary at Rijeka for widows and widower to pay only a half of taxes imposed. Taxes and rates were being usually collected by special functionaries who received a recompense in return for the services rendered. In respect of Kastav, a mention is made about twelve »müttel« or more correctly »büttel« who were actually two judges and ten members of the Council who acted as a body in some functions at court of justice.

Taxes and rates were fixed up according to the following:

- a) The usual Urbarium rate (at Rijeka paid only in cash while at country-sides in cash and kinds).
- b) Rates in cash which were collected either on Martinmas or Michaelmas.
- c) Communal tribute paid by all community irrespectively for free use of pasturegrounds and woods (the city of Rijeka being exempted).
- d) Various small rates paid either in cash and kinds or in cash or in kinds (pigs, wax, cattle, oats, goats and lambs).
- e) Common tax (stewer).
- f) Excise duty put on the sale of bread and meat (being in force for the city of Rijeka only).
- g) Customs dues (maut) and court taxes (gericht).
- h) One tenth on corn, wines and young ones. Besides, there were imposed the duties for each vineyard in wine, including as well chestnut and cheese. At Veprinac wine was measured according to »kanjić« or »kadnjić« (kednicz).

In addition to the text of the Urbarium there were published as well three rolls concerning Kastav and Veprinac being dated back to 1351 and are the oldest extant documents in respect of the internal organization and structure of these two Communes. (Being now in the State Archives — Vienna and in the State Archives — Trieste.)